

ЗАМАН

Газета издается на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

Багъасы 3 сомду

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КъМР-ни Башчысы

Аны юсюнден, Къабарты-Малкъарны делегациясыны Италия Республикага ишчи жолоучулугуну итогларын чыгъара, КъМР-ни Башчысы Арсен Каноков айтханды.

Ыйыккыны ичинде Арсен Каноковну башчылыгында республиканы делегациясы Италияны провинцияларындан биринде – Больцано Юг Тирольда – агропромышленный сферада алчы технологияла бла шагъырейленгендиле, ол санда интенсивный технология кёре ёсдюрюлген алма бахчала бла. Дагъыда туризмде сынаулары да кёргендиле. КъМР-ни бла Италияны араларында ишчи байламлыкъла арт заманда кенгертиле барадыла, эки жаны да бир бирлерине къонакъбайлыкъ этедиле, ол угъай, Къабарты-Малкъарда италиялы технологияла сингдириледиле.

«Бизни адамлагъа жараулу онгла къуралсала, ала да бийик кёрюмдюле болдурлукъдула»

2 бет

«Жашланы, къызланы оюмлары, ауазлары анда-санда угъай, дайым эшитилерге тийишлиди»

3 бет

Александровская станицаны юбилейин белгилегендиле

4 бет

Аты жырда айтылгъан Уучу Ханс дарманланы устасы 10 бет
Аруу, къаты сермешле бла айырмалы турнир 11 бет
 12 бет

«Бизни адамлазга жараулу онгла къралсала, ала да бийик кърюмдүүлеле болдурлукъдула»

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

- Быллай уллу делегация болуп башдан атланмагъанбыз жолгъа. Биз Южный Тирольда терек бахчачылыкъ къалай айныгъанына кърарга баргъанбыз. Ол алма ёсдюрюуде къралда алчы регионларыннан бириди. Мында терек бахчала 18 минг гектар жерде салынгандыла. Италиядан Евросоюзу къралларына келтирилген алмала битеу рынокну 20 проценти тенгли бирдиде. Тирлик алчы технологияла кере ёсдюрюледи. Биз а италиячыла быллай бийик даражага къалай жетгенлерин билир ючюн баргъанбыз.

Южный Тирольну юлгосунде юйренирге керекбиз, алай, алача, элли жыл кюешмей, бу даражага кыска болжалдан жетиширге тийишлиди, сёз ючюн, он жылдан. Келир заманда уа Къабарты-Малкърда алма бахчаланы 15 минг гектарда ёсдюрюрге белгиленеди. Бююлюкде ала эки минг гектарда интенсивный технологияла кере орнатылгандыла. Бизни баш борчубуз - элдеде жашагъанланы иш бла жалчытыргады, элине да кеслерини миюклеринде жангы технологияланы синдирича онгла кърарга керекбиз. Бизни бахчаларыбызны Тирольдагыла бла тенгешдирсек, аладан артка кълмайбыз деп шарт айтталыкъма.

Мен бизни бахчаларыбызга төрт баллы саллыкъ эдим. Къабарты-Малкърда алма ёсдюрюу төрели ишди, адамла-

рыбызга тийишли онгла берсек, биз бийик даражага жетишаллыкъ эдик. Бу отраслыны айнытсакъ, Къабарты-Малкърда ёсдюрюлген жемешле рынокну 20-25 проценти тенгли боллукъдула. Башжача айтсакъ, жыл сайын бизде 25-30 миллиард сом багъасы тирлик жыйыллыкъды, - дегенди Каноков.

КъМР-ни Башчысы италияны Альпы таулары Элбрус бла тенгешдиргенди. План-де-Коронес тау-лыжа арада болгъандан

сора Арсен Каноков: «Бизни Элбрус бу жерледен аман туйюлдо, Альпыден айтат туйюл эсе», - дегенди.

- Элбрусну бийиклиги 5642 метрди. Бийикликери биз метрден аслам жети тау барды да, аладан бешиси бизни республикададыла. Табийгъатыбыз сейирди, байды. Аны ючюн туризм бла байламлы инфраструктура къруу артыкъда магъаналыды.

Биз Альпыге эки минг метр бийикликге кетюрюлген эдик.

Анда подьёмникле къалай ишлегенлерин къргенбиз, тауда ресторланлы къруу энциликери бла шагърейленгенбиз. Бу курорта 1,7 миллион турист келеди. Быллай болумда турист бизнес къалай къралгъаны, анга башчылыкъ этиуно энциликери, быллай ара тийишли оборудование бла къалай жалчытылыннганы сейир эди.

Биз хар неге да юйренирге, нени да кърюрге сыйгъенбиз. Аны ючюн битеу жашырынлыкъ-

лага да эс бургъанбыз, ол санда маркетинг энциликлеге да. Биз италиячыланы битеу жангы технологияларына юйренип, аланы Элбрусну тийресинде синдирирге керекбиз.

КъМР-ни Башчысы оюм этгенича, бу сферада конкуренцияга чыдарча республиканы амаллары кепдюле. Ол а жаланда табийгъатны айбатлыгы бла байламлы туйюлдо. Италияда налогла 50 процентте жете эселе. Къабарты-Малкърда туркластерни айнытуу бла байламлы къралгъан энци экономика зоналада предпринимательлеге лютгала берилдикле.

- Бизни адамларыбыз кьонак юйле ачып, туристлени жумушларын жалчытып, юйюлерин кечиндилерча файда алалыкъдыла, - деп чертгенди Арсен Каноков. - Ишчи жолуучулукъну итогларын а Правительствону жыйылыуунда сюзерикбиз. Андан сора беш-он жылны ичинде республикада терек бахчачылыкъны айнытуу жаны бла республикалы программа неда подпрограмма жарашдырылырга боллукъду, бу областда битеу илму жангычылыкъланы, илму институтланы сынамыларын да эсге алып.

Бу жумушда программно-целевой мадарны хайырланьрга тийишлиди. Италиялы технологияла кавказлы иш кёллюк кышуула, хайыр чыкъмай къллыкъ туйюлдо.

**КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствону
пресс-службасы.**

СЪЕЗД

Бир бирден юйрениу - ёсююню ахшы себеби

КъМР-ни саулыкъ сакълау эм курортла министри Ирма Шетова, КъМР-ни промышленность эм сатуу-алуу министри Роман Пономаренко И.П. Павлов атлы физиология обществону XXII съездини ишине къатышхандыла. Ол бу кюнде Волгоградда бардырылганды.

Анга битеу дуниядан 700 алчы специалист келгенди. Аланы арасында Нобель саугъаны 15 лауреаты да бар эди. Презентацияла болуучу майданда Къабарты-Малкърны быллай предприятияларыны уа стендлери салынгандыла: «Севкавентген-Д», «ФармаИнтернешинал Компани Россия - СНГ». «Нальчик курорт» ОАО-ну презентациясына уа сейир артыкъда уллу эди.

Съездде болгъан кезиуонде Ирма Шетова Волгоград областыны саулыкъ сакълау министри Владимир Шкариннге бла Волгоградда кърал медицина университетни ректору РАМН-ны академиги Владимир Петровха энци тубегенди. Аны кезиуонде саулау къралда бек уллу медицина университетни ректору бла келишуно магъанасы артыкъда уллуду.

Ол, Нальчикге келип, клиника фармакология темага лекция окъурга сёз бергенди. Аны бла бирге уа КъМР-ни Саулыкъ сакълау министрствосу бла Волгоградда медицина университет бирге ишлеуно андан ары айнытырга келишгендиле. Бек алгъа уа ол вузну специалистлери Къабарты-Малкър кърал университетни медицина факультетин бошагъанланы

билимлерин андан ары ёсдюрююно программасын къабыл къргендиле.

Республиканы саулыкъ сакълау министри Волгоград областыда дагыда бир къауум уллу медицина арада болгъанды, аланы сынаулары бла шагърейленгенди. Мында ишлегенле бла «Нальчик» курортну онларын сюзгенди. Къонакбайла бизни жетишилерибизге тийишли багъа бичгендиле.

Бизни делегацияны адамлары областны багъуу учрежденияларына да баргъандыла, аланы коллективлери бла тубешгендиле, саусулазга багъууда сынауларын бир бирине айтхандыла. КъМР-ни Саулыкъ сакълау министрствосу штатдан тышында баш травматологу - ортопеди Руслан Беров волгоградчы кол-

лгалары бла бирге адамны жик сноеклерин алышындырыу жаны бла бир къауум уллу технология операцияла этгенди.

Бу кюнде Къабарты-Малкърны специалистлери Волгоградда травматология бёлюмю сынауу бла шагърейленирге ары командиров-

кага атланьрыкъдыла. Ол а бизни республикалы клиника больницабызда къыйын жара тышгенлеге операция этиуно бёлюм ачылыуу бла байламлыды. Специалистлерибиз аланы сынауларына юйренирдиле.

Ирма Шетова сёзюно ахырында аллай тубешиуле, жо-

лугъуула республикада саулыкъ сакълауу айнытырга эм регионла аралы ведомства бла партнёрлукъну кючлерге себеплик этериклерин чертгенди.

Лилия СОМАХОВА.
КъМР-ни Саулыкъ сакълау эм курортла министрствосу пресс-службасы.

Тюбешүү

«Жашланы, кызыланы оюмлары, ауазлары
анда-санда угъай, дайым эшитилерге тийишлиги»

РФ-ни Президентини Север-Кавказ федеральный округда толу эркинликке келечиси Александр Хлопонин Пятигорскде «Жаш донору халкыла аралы кюню» акцияга кышулганды эмда «Машук» форумну келечилери бла тюбешгенди.

Бирси күн СКФО-ну битеу шахарларында, Москвада, РФ-ни башка уллу тийрелеринде эмда СНГ-ны кыралларында жаш донору халкыла аралы кюню белгиленгенди. Пятигорскени кырал лингвистика университе-

тетини студенти Даханаго Жинова кяанни бу жол бла ючюнчю кере береди. Бу жолгу акция да аны башламчылыгы бла кыралганды. «Биринчи кере кыоркжуп келген эдим. Алай шендоу уа биреулени жашауун

кёргозтгенди. Ол а республикада туристлени сейирлерин кыоргарча айбат жерлени сураттары эмда аланы юслеринден сейир материаллары бла журналды. Хлопонин анга кыараганды эмда ол магъаналы иш болганын чертгенди.

Ызы бла тюбешүү башланганды. Полпред, аны ача, «Машук» форумну бардырууну халын алышындырырга чакырганды. Жылдан бир кере жыйылмай, анга кыатышкан жаш адамланы оюмлары, ауазлары хар кюнден да эшитилерге тийишлиги, деп белгилегенди полпред. «Шендоу Сирияда кыауга башланганды, анда мамыр адамла ёледиле.

тини студентлери да саузулагъа болушурга сыйгенлерин билдиргенди. Ала солуу паркда да орналган энчи станцияда кыан бергенди.

Бу проектни башламчысы Байсыланы Темиржан бизге билдиргенди, ол 2010 жылда «Машук» жаш тёлү лагерде кыралган эди. Андан бери озган заманны ичинде уа ол халкыла аралы даражага чыкыганды. «Бююн а ПГЛУ-ну студентлери кеслери кырагандыла бу жыйылыну. Жаш адамла бююнлюкде социальный жаны бла тири болгандыла», - дегенди бизге Темиржан.

Пятигорскени кырал уни-

верситетини студенти Даханаго Жинова кяанни бу жол бла ючюнчю кере береди. Бу жолгу акция да аны башламчылыгы бла кыралганды. «Биринчи кере кыоркжуп келген эдим. Алай шендоу уа биреулени жашауун

сакъялагъанма деген акъыл мени бек кыуандырады», - дегенди ол. Къан бериуден сора паркда Лермонтовну галереясында «Машук» лагерни активистлери полпред Хлопонин бла тюбешгенди. Жыйылыу ушакъ халда эки сагъат тенгли барганды. Анда кёп тюрлю оюм айтылганды. Сёлешуулени аллында уа Александр Геннадиевич «Машукда» быйыл грантла кытхан бир-бир проекте бла шагъырейленгенди.

Сёз ючюн, аладан бири туризм бла байламды. Север Осетия-Аланидан Тамара Кадиева «44-чю долгота» деген проект

Алгаракълада Крымск шахарда, шендоу уа Узакъ Востоқта табийгат кыауга болганды. Алай кавказлы жаш адамланы, «машукчуланы» бу ишлеге кёз кырамлары жокъду. Ол а терсиди», - дегенди Хлопонин.

Полпред жаш тёлү лагерни активистлерин биригирге чакырганды. «Алай ол не халда боллугун а кесигиз сайларга керексиз - жамауат организациямы кыурайсыз неда жаш тёлү кымылдаууну, сагъыш этигиз», - дегенди ол.

Жаш адамла аны тюзге санагандыла, ол угъай, аладан бирлери проектлери ючюн кытхан ахчадан анга тутхучулукъга юлюш бёлруге окуна айтханды. Алай не халда биригир кереклисини юсюнден а бир оюмга келалмагандыла.

Тюбешүүде жаш адамла кес-

лерини проектлери юслеринден да билдиргенди. Хлопонин аладан бирлерине бюсюрегенди. Сёз ючюн, Ставрополь крайдан жаш адам «Нет тонировке» деген проекткени юсюнден билдиргенди. Ол оюм этгенича, тракталаны асламы миялалары кыара плёнка бла жабылган машиналада этиледиле. Аварияланы асламы да аланы хатасындан боладыла. «Быллай машинала уа бизде башка жерледен эсе кёлдо», - дегенди ол.

Хлопонин а, законланы излелериндеча, кесини машинасындан плёнканы эртте окуна тешенин, аны кыолунда ишленгенден барысында да аны излегенин билдиргенди.

Жыйылыуда Кавказын атын аманлаудан кытулууну, туризмни айнытууну, кавказлы жаш тёлүню юсюнден фильмле алыну,

блогерлеге тутхучулукъ керек болганыны, регионлада жаш тёлү бла кырал органла ат башындан ишленгенлерини юслеринден да барганды сёз.

Жаш адамлага тынгылагъандан сора Хлопонин кырууда тышындан болушукъ сакълап турмагъанлай, кеслерин да тиррек болурга чакырганды. Ол оюм этгенича, кыралны тутхучулугун излеп турган жаш тёлү кымылдауу ардан-арта, ишин тохтатып, тас болуп кылады. Тюбешүүню ахырында уа полпред «Машук» деген жаш тёлү жамауат оранизация неда кытхан тешенин, аны кыолунда ишленгенден барысында да аны излегенин билдиргенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима.
Суратланы автор эмда **ХОЛАЛАНЫ Марзия** алгандыла.

ПРАВИТЕЛЬСТВО

Салынган борчланы алжаусуз толтурурга

Орта күн КъМР-ни Правительствосуну кезуилу жыйылыуу ётгенди. Аны бу органы таматасыны кыулугун толтурган Ирина Марьяш бардырганды. Анда республиканы теллоэнергетиклери кыоратхан газ ючюн борчланы юсюнден биринчи вице-премьер Уяналаны Казим сёлешгенди.

Ол билдиргенге кёре, юсюбюздеги жылы 8 айыны ичинде хайырланылган газ ючюн республиканы 381 миллион сом борчу барды. Былтыр бла тенгешдиргенде хал бек осалды. Сёз ючюн, Зольск, Чегем районла бек уллу тёлелуе ётгенди. Эльбрус район да аладан онглу тёлюдо.

Аллайланы хатарларын да 80 процентден аз тёлемеген тийре-

лени болумлары да осалга айланурга боллукъду. Ала Май, Прохладна эм Урван районладыла. Аны бла байламлы Уяна уллу аланы администрацияланы таматарларына алага бойсунган компанияланы ишлерин тинтип эм борчларын толтуралмагъан оючуланы кыулукъларындын эркин этерге деп бююрганды.

КъМР-ни миолк эм жер ресурслары министрине кыулугун толтурган Анна Тонконог КъМР-ни Жер кодексине тюрлениуле кийириуну проектин эм гражданданы бир-бир категорияларына юлюш ишлерча жерле беруину юсюнден законну созгенди. Бу законга кёре, юч эм андан аслам сабийи болган юйорлеге участкала беруу бла байламлы хал бир кесек жёнгиликер-

ди. Бу жумушха деп жерлени арендага беруу бла байламлы пунктла уа кетерилгенди.

Финансла министри Мурат Керешов республиканы бюджетине тюрлениуле кийириуну юсюнден проектни кёргозгенди. Аны файдта тошуу жаны 2 миллиард 208 миллион сомга азанды эм 24 миллиард 120 миллион сомлай кылады. Расход жаны да 782 миллионга аз болганды, башхача айтханда, ол 27 миллиард 983 миллионду. Министр чертгенге кёре, аны биринчи кесегини азайууну приватизациядан бла акцизледен чыкыган хайыр сакълангандан эсе иги да аз болганы бла байламды.

Андан тышында да, Правительство республиканы 2014

жылда социально-экономикалы айныууну прогнозу да ётгенди. Алай бла келир жыл валовой регион продукция 119,3 миллиард сом багъасы чыгарыллыкъды. Ол а быйыл сакъланган кёрюмдюню 105,8 процентин тутады.

Дагъыда Правительство КъМР-ни кырулуш эм архитектура министри Артур Мамиев кёргозтген «Къабарты-Малкъар Республиканы халкын 2013-2020 жыллада жашау журт бла жалчытуу» деген кырал программаны да кыабыл кёргенди. Бююнлюкде анга «2011-2015 жыллада Къабарты-Малкъар Республикада жашау журт кырулушуну айнытуу» эм «Къабарты-Малкъар Республикада жаш юйорлени жашау журт

бла жалчытуу» деген республикалы целевой программала да киредиле.

Жыйылыууну ахырында Ирина Марьяш анга кыатышханлагъа КъМР-ни Башчысы Арсен Канюков 16-чы сентябрьде бардырылган кенгешке айтханыча салынган борчларыгъыны тийишли толтурууга энчи эс бёлгюз, дегенди.

«Барыбызны да жумушларыбыз белгиледиле эм аланы тамамлау жаны бла заман бёллонгенди. Биригип кыармашмасаык, бир зат да эталлыкъ тыйлобюз. Ол себепден, бир бирибизге болуша, уллу кёллюк этмейик», дегенди Ирина Евгеньевна.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

ЖЫЙЫЛЫУ

Айлыкъны кезиуянде төлемеу - ол къыйын бузукълукъду

Иш хакъны төлеуде борчланы эм аланы кетериу жаны бла мадарланы юсюнден доклад бла КъМР-де Урунуу къырал инспекциясыны башчысы Арсен Маремкулов сөлешгенди. Ол белгилегенге кёре, ведомство айлыкъ заманында берилер ючюн, кёп тюрлю мадарла этеди. «Аслам эсни биз урунууда хар зат да законлу халда болуруна бурабыз,-дегенди докладында ол. - Жалнаны «конвертде» беруи ишчилени хуржунларына хата салыу бла чекленип къалмай, республиканы бюджетине да уллу заран тюрюредди», -деп къошханды Арсен Нажмудинович.

Комиссияны къауумна киргенле КъМР-ни урунуу эм социальный айнытыу министри Тюбейланы Альбертини: «КъМР-де иш хакъ төлеуде борчлары болгъанлары графинг тохташдыруу юсюнден» докладды да тынгылагъандыла. «Тизмеде онтогуз предприятие барды, аладан алтысында бусагъатда банкрот процедура бардырылады», - деп

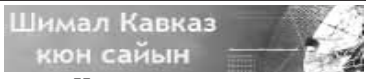
КъМР-ни Урунуу эм социальный айнытыу министерствосуну жыйылыула бардырылуучу залында республиканы Превительствосуну Председателини орунбасары Мухамед Кодзиковну башчылыгы бла предприятиялада бла организациялада иш хакъны заманында беруи жаны бла комиссия кенгеш бардырганды. Анга министрволаны бла ведомстволаны келечилери эмда КъМР-ни Бириккен профсоюзларыны организациясы да къатышхандыла.

чертгенди докладчы. Мухамед Мартынович а графинки банкротланы эмда иш хакъны заманында төлемеген предприятияланы бла организацияланы орталарын бөлюрге кереклигиине эс бургъанды.

Жыйылыуу ахырында комиссияны членлери КъМР-де хакъны эмда аны заманында беруи юсюнден оную къабыл этгендиле. Анга кёре республиканы жууаплы министрволаны бла ведомстволары районланы эм шахар округланы администрацияларыны башчылары аланы онуюларында болгъан организациялада айлыкъ заманында төленирча мадарла этерге эмда, бу жаны бла мониторингни бардырып, информацияны уа КъМР-ни Урунуу жаны бла къырал инспекциясына жиберирге кереклиги эсгертилгенди. Дагъыда иш хакъны кетюроуно жалчытыргъа, предприятиялада айлыкъны төлеуде борчла къалай кетерилгенлери юсюнден билдирип турургъа кереклисин да чертгендиле.

Мухамед Кодзиков а комиссияны энди боллукъ жыйылыуна дери рестерни жарашдырып эмда графинке кёре предложенила берирге деген борчну салгъанды.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Шимал Кавказ кюн сайын

Чечени тауларында ГЭС суюйдиле
Чечени Итум-Калинск районуну Кокадой элини къатында суу электростанцияны ишлеп башлагъандыла. Аны юсюнден «Инстаграммга» къошакъ бетинде билдирю этгенди республиканы башчысы Рамзан Кадыров.

-Бюгюн бизни экономикабызгъа уллу магъанасы болгъан иш тамам этилгенди. Биз Чечен Республиканы историясында бийик тау болумлада суу электростанцияны ишлеуге киришгенбиз. Аны 1,3 мегаватт кючю боллукъду. Бу проектни төгерекдеги къудуретге на азыкъ да зараны боллукъ туюлдо,-дегенди Кадыров.

Проектни жашауда Чечени Промышленностуну эм энергетикасыны министерствосу бардырады. Республиканы онуючусуну айтханына кёре, ГЭС-ни ишлялыкъ эм аны ишлеталлыкъ специалистле ведомствону кесинде жетер чакълы бир бардыла.

Сочиге - ышангылы электрочюк

2014 жылда боллукъ Олимпиада оюнагъа хазырлануу Сочини эрттендери берю кюсеп келген электрочюк бла толу жалчытханды эм битю электросеть миолкно тутучлу ишлерча этгенди, деп айтханды оюнагъа хазырлануу жаны бла Жамауат советни кенгешинде энергетиканы министрини орунбасары Андрей Черезов.

Ахыр беш жылны ичинде Сочини энергетика комплекси иги да модернизацияланганды. Шёню курорт шахар 850 МВт-ны чурумсуз хайырлануу турлукъду. Министрини орунбасарыны айтханына кёре, энергетиклени алларында, ишлене тургъан олимпиадалы объектлени электрочюк бла толу жалчытхандан сора да, электрочюк бла шахарны да чурумсуз жалчытыргъа деген борч барды.

Оюлгъан журтдан - къууатлы фатарлагъа

Дондагы Ростовда оюлгъан юйде жашау тургъан беш юйорге жангы фатарла бергендиле. Аны юсюнден ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине шахарны Октябрь районуну администрациясында билдиргендиле.

Къыйынлыкъгъа тюшгенледен биринчи жангы юйге кёчгендиле. Къалгъанлагъа Донну къырал техника университетини общежитинде болжаллы фатарла бөлюнгендиле.

Модернизация программагъа кёре

2011-2012 жыллада Къалмукъда саулыкъ сакълауно модернизациялауно программасыны чеклеринде сегиз медицина учреждениягъа капитал ремонт этилгенди: сабийле тууучу юйге, тиширулагъа консультацияла этиучю службаны юйюне, перинатальный арагъа, дагъыда беш район ара больницагъа. Республиканы правительствосуну президиумуну кенгешинде саулыкъ сакълауно министри Владимир Шовуновну айтханына кёре, къурулуш-монтаж ишлени бардырыргъа 459 миллион сом къоратылгъанды. Программаны чеклеринде 249 миллион сом багъасы шёндюге тийишли 347 оборудованне сатып алынганды.

Ведомствону башчысы айтханнга кёре, учрежденияны стационарларында медицина болушлукъ этиучю врачланы орталыкъ айлыкъ иш хакълары жылны башындан бери 21,93-шер минг сом, орталыкъ медперсоналны уа 13,7-шер минг сом болгъанды.

Князь Владимирни эсгертемесин Азербайджанда тындыргъандыла

Равноапостолну сыйлы князь Владимирни Азербайджанда этилген эсгертемесин Астраханнга келтиргендиле. Октябрини ал кюнлеринде аны Сыйлы Владимирни килисасыны жеринде орнатырыкъдыла. Аны юсюнден Халкъла аралы эм тыш экономика байламлыкъланы регион министерствосунда билдиргендиле.

-Төрт метр бийиклиги болгъан эсгерте доммакъдан ишленгенди эм состав ташдан этилген постаментде соелликди. Монументни автору бу жерли скульптор Натиг Лиевди. Ол Россейни бла Азербайджанни араларында болгъан шюелюккюно кючлеуде энтта да бир атам боллукъду,-дегендиле ведомствода.

ПРЕЗЕНТАЦИЯ

«Севкаврентген - Д» предприятияны продукциясы – Волгоградда кёрмючде

Май районну пресс-службасы билдиргенча, Волгоградда КъМР-ни Промышленносте эм сатыу-алыу министерствосуну келечилерини ишчи жолочулукъларыны чеклеринде «Севкаврентген - Д» чекленген жууаплылыкъ болгъан обществоно продукциясы кёрюзюлююнюкюдо, ол санда «АРС-Диакон» рентген аппарат эм рентгенолог-врачны бла лаборантны ишчи жерлери да бардыла. «Севкаврентген - Д» республиканы эм эрттегили предприятиярындан бириди. Ол 1958 жылда къуралгъанды, алгъаракълада уа 2008 жылда

жангыдан айнып башлагъанды. Къысха заманын ичинде ол, продукциясындуня излемлеге кёре чыгъара, шёндюголю инновациалы производствотехнология комплекс болгъанды.

Быйыл июльда уа общество плёночный рентген аппаратланы сатыуу бла байламлы аукционда хорлагъанды. Анга заказны Россейни Жууапха тартылгъанлары терсликлерине жолукъдурууно федеральный службасы этгенди.

Компанияны генеральный директору Бетал Хуштов белгилегенге кёре, ала отузучу октябрге дери къырал-

ны оналты субъектин, тюзюн айтханда уа, Волгограддан Новокузнецке дери тюзети колонияланы рентген аппаратала бла жалчытырыкъдыла. Бюгюнлюкде аллай эки аппарат бла Пермь шахарда эм Свердловск областыны Сосъва элинде хайырланадыла. Дагъыда төртюсю Башкъртостан Республиканы Салават шахарына, Владимир областыны Мелехово элине, Иваново областыны Кинешма шахарына бла Кемеров областыны Новокузнецк шахарына ийилликдиле.

ХАБИУЛЛАХЛАНЫ 3.

Дата

Александровская станицада - жарыкъ байрам

Май районну Александровская станицасы къуралгъанлы 175 жыл толгъанды. Ол къууанчы ишге жораланып, «Октябрь» Культура юйю ишчилери эм дагъыда бир къауум коллектив «Туугъан кюнюнг бла, станица!» деген жарыкъ той-оюн программаларын кёрюзютгендиле. Быйла огурулу байрамгъа кюншю Лескен бла Терк районладан къонакъла да келмей болмагъандыла. Биринчи, кесини сёзон айта, Май районну администрациясыны башчысы Владимир Шипов сөлешгенди. Ол ары келгенлени барысына да ыразылыкын билдиргенди, бар ахшылыкъ тежегенди.

Байрамгъа келгенле станицачылары жашау турмушлары, адетлери-төрелери бла шагъырей болгъандыла. Мында кёп халкъны келечилери жашайдыла. Аны себепли маданият, миллет аш-азыкъла бла да болмагъанча байдыла.

Школ эм сабий сад учрежденияла да бир жанында къалмагъандыла. Ала кеслерини тарыхларын, аны бла бирге уа озгъан жылны ичинде къаллай жетишимле болдургъанларыны ачыкълагъан кёрмючле къурагъандыла. «Бутерброд» деген конкурсда уа окъуучула къонакъланы кеслери этген азыкъла бла къууандыргъандыла.

«Эм иги энчи арбаз» деген эришиуде да биринчи жерге къауум тийишли болгъанды. Алагъа, грамоталадан тышында да, ахча берип саугъалагъандыла.

Коляскаланы парадын а хар ким да бек жаратхандыла. Сахнагъа 37 ана быйыл туугъан сабийлери бла чыкъгъан эдиле. Аланы барысына да саугъала берилгендиле.

Жыйылгъан адамланы уа татыулу азыкъла эм шишликле бла сыйлагъандыла. Сабийлеге деп сау кюнню аттракционла ишлеп тургъандыла.

Бизни корр.

ФЕСТИВАЛЬ

Бештау битеу дуняны келечилерин жыяды

21 - 22 -чи сентябрьде Къабарты-Малкъарны творчестволу делегациясыны келечилери «WOMAD Russia» Халкыла аралы фестивальга къатышырыкъдыла. Бу байрам жыл сайын Великобританияда, Испанияда, Австралияда, Новая Зеландияда, Сингапурда эм бирси къыралада бардырылып турганды. Быйыл кезиу Россейге жетгенди.

Къыралабызда Биринчи кере боллукъ «WOMAD Russia» Фестиваль Пятигорскде ётерикди. Ары битеу дунядан мингле бла туристле келликдиле. Къарачуланы бизни халкыны төрелери, бурунгуну адетлери, макъамлары эм төпселери бла шагъырейлендириуно сыйлы миссиясы «Кабардинка» къырал академиялы төпсе ансамбльге,

«Балкария» къырал фольклор этнографиялы төпсе ансамбльге, Бахсан районну «Кавказ» деген халк фольклор ансамблине жетгенди.

КъМР-ни Культура министрствосуну пресс-службасындан билдиргенлерине кёре, концерт программаны ахырында Анзор Хаупаны «Къабарты-Малкъар» деген жырын Гергокаланы Халимат, Альмира Макоева, Бийланы Аслан, Азамат Евазов, Залим Катанчиев, Атталаны Аздор айтырыкъдыла. Бу музыка-хореографиялы композицияны макъамына бизни делегациябызны санында баргъан къонакыла бары да сахнага чыгырыкъдыла.

Фестивальны чегинде къол усталыкъны кёрмючю да къураллыкды. Анда кеслерини хунер-

лерин кёпле ачыкъларыкъдыла. «Северо-Кавказский Горный клубну» толтуруучу директору Андрей Катаевни айтханына кёре уа, фестиваль регионну даражасын кётюрюге, турист инфраструктура, гитче бизнесни айнытыгъа уллу себеплик этерикди.

WOMAD жыл сайын отуз минден артыкъ адам жыяды. Къонакыла, куру миллет макъамлагъа тынгылагъанлары бла чекленип къалмай, аланы аш-азыкъланы татыуларын кёрюп, тюрлю-тюрлю халкылары маданият энчиликлерине тошюнор онглары боллукъду. Шимал-Кавказны бай культураны да табарыкъды мында кесини сыйлы жерин.

Бизни корр.

КОНКУРС

Бек игилени сайлагъандыла

Прохладный сахарда «Жылны юйретуочюсо-2013» деген конкурсу итоглары чыгырылгъандыла. Анда Наталья Ермоленко, Наталья Головки, Анна Гринина, Татьяна Тамилина,

Новелла Софьян тюрлю-тюрлю номинациялада хорлагъандыла. «Жанымны сабийлеге береме» деген номинацияда эм кючлю Марина Раздольская болгъанды.

Конкурс сабий садлада ишлеген юйретуочюлени усталыкъларын ёсдюрюге себеп этеди.

БАЙСИЛАНЫ Марзият.

Журтубуз

Медиан кезлеу

Аламат ариу жер Чирик кёлню къатында тохтап, аны төгерегине да бир кере айланып, Уллу Малкъар таба тебирейбиз. Ашыкъмай, тик, айланч-къыйланч жолла бла тешиклеге жетебиз. Алайда, мындан бара, сол жанында суучукъ барды. Ол тау чырандан келеди. Аты да Медиан кезлеудю.

Эниште - ёрге ётген алайда тохтамай къалмайды. Медиан кезлеуно сууундан ичерге, къол-бет чайкъаргъа. Ызы бла бу хычыуун жерге алгъыш айта, жолларына тебирейдиле. Биз баргъан кюн Хабаздан Малкъаргъа жумуш бла келген жашла, къызла, алайда тохтап, суусалларын къандыра, биргелерине да шешала бла суу ала тура эдиле. Медиан кезлеу бир заманда да таркъалмасын!

ЛЕЙЛУН улу Хыйса.

Халкъ медицина

Халкъ медицинага не заманда да эс бурулгъанды. Арт кезиуледе жалгъан дарманла кёп бола баргъаны сайын да саулукъ сакълауно ол тюрлюсюне сейир бютюнда уллуду. Андан сора да, бакъгъан хансланы юслеринден кёп китапла чыкъгъандыла.

Ханс дарманланы устасы

Аллайладан бири Валерий Бетрововду. Аны тургъан жери Нальчикде «Колос» къонак йюдеди. Отоуноу ичинде пакетлеге жыйылгъан тюрлю-тюрлю хансланы, шешачыкълада уа аладан хазырланган дарманлары барды. Келгенлеге тынгылайды, анга кёре багъуу буорады.

«Дарман аякъ тюбююзде ёседи, былай узалып, къолубуз бла алырча боллукъду, деиди уста. -Жаланда аны не зат болгъанын, къалай хазырларгъа керклисин эм не ауруудан жарагъанын билрге керекди. Мен адамланы дарман этерге юйретген да этеме. Алай асламысы аны бла кюреширге соймейдиле.

Хар ким кеси ишин иги биледи, дейдиле. Мен а тауда, тюзде да айланама, хайырлы хансланы, саулукъгъа жараулу башха битимлени жыма. Аланы жарашдырама, ауругъанлагъа береме.

Валерийден бир-эки дарманны этерге юйретсенг эди деп тилегенибизде, ол бизге бир къауумуну юсюнден айтды. Акация терекни билмеген хазна болмаз. Ол шинжили, кеси да отуз метрге дери ёсген битимди. Жаз башында, ол

чагъып тебирегенде, аны гюлерин жыйып, сора ауанада, жапма тюбюнде къурутадыла. Кюннге бир-эки кере айландырыргъа керекди.

Ол къуругъандан сора уллу къашыкъ бла бирине стакан къайнар суу къуюп, башын жабып, сууутургъа керекди. Ызы бла сюзюп, уллу къашыкъ бла кюннге юч кере ичигизи. Сууукъ ётдюрюг буйректери, къуууклары ауругъанлагъа бек иги болушды.

Энтта да бир дарман хансны айттайыкъ. Аны аты звенробойду. Муну да чакъгъан кезиуюнде хазырларгъа керекди. Жыйылгъандан сора къыпты бла ууакъ туурап, аны да жатма тюбюнде, кюн тиймеген жерде къурутугъа, ол юч жылдан алгъа эски болмайды.

Аны да уллу къашыкъ бла бирине 200 грамм къайнар суу къуюп, башын жабыгъыз. Эки суткадан сора кюннге уллу къашыкъ бла юч кере ичигизи. Дарманны бу тюрлюсю кёп аурууладан жарайды. Ол санда аш орунлары, чегилери, бауурлары эм ётлери ауругъанлагъа иги болушды.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Администрациясы эм Башчысыны бла Правительствоусуну ишлерини управлениясы КъМР-ни Правительствосуну Председателини биринчи орунбасарыны секретариатыны оноучусу ТУТАЕВ Анзор Азретовичге атасы ТУТАЕВ Азрет Мисостович ёлгени бла байламлы бушуу этип, къайгы сёз береди.

Ыйыкъгъа гороскоп

КЪОЧХАРЛА. Баш кюнде кёп иш сакълайды сизни - магъанасы уллу болгъан мероприятиялагъа хазырлангырча керек болур, эштда. Геуюрге кюн кёп ишлеп къыйналмагъыз, интир алагъа дери аланы уллу кюч къоратмай окуйна тамам этериксиз. Орта кюн къаугалы эм къыйын кюн боллукъду, ыйыкъны ахыры уа, ол санда соллу кюнде да, жетишимлидиле.

ТАНАЛА. Не жаны бла алып къарагъанда да, иги ыйыкъ боллукъду, артыкъда иш бла байламлы. Сиз къуллукъда кётюрюлюрге да боллукъсуз, нек дегенде энди уллу борчлары тамамларгъа да юйренгенсиз, аны бек жаратадыла. Куру коллегаларыгъыз угъай, оноучула да. Орта эм байрым кюндеде жетишимлеригиз сизге бек иги болушурукъдула.

ЭГИЗЛЕ. Ыйыкъны биринчи жарымында иш бла байламлы борчла ёз планларыгъызгъа къажай боллукъдула, аладан сизге кереклисиз айыра билгиз. Орта кюнде уа уллу къыйматлары болгъан ишлени къолгъа алмагъыз. Орта эм байрым кюнде бек къыйын

кюнде боллукъдула, алай эсе да, битеу алып айтханда, артыкъда сизни конкурентлеригиз бла байламлы борчлары тамамлауда ишле иги барлыкъдыла.

АЙРЫЧАБАКЪЛА. Ыйыкъ жетишимли боллукъду. Жашау, энци халда сизни сынагъанча, борчла сала барлыкъды аллыгъызгъа, аланы жетишимли тамамлагъаныгъыз а, сёзсюз, факмулу болгъаныгъызны ачыкъларыкъды. Ыйыкъны экинчи жарымында артыкъда жетишимли боллукъдула.

АСЛАНЛА. Сизни чыгъармачылыкъга итинуюгоз кючю болса да, шёндю ишни бардырыуда бек къаты низам керек болур. Артыкъ уллу жетишим этериксиз деп айтыр кереклиси жокъ эсе да, сиз кесигизни усталыгыгъызны кёргозтюрюксюз. Орта эм байрым кюндеде ушакълагъа къатышып, магъаналы борчлары унутуп къоймагъыз.

КЪЫЗЛА. Ыйыкъны ал кесегинде бек къуанарыкъсыз эртегили шухларыгъыз бла тобешип. Ол тобешиу жорекге балхам болгъанындан сора да, къыйматлы да боллукъду. Ала сизни бек

магъаналы проектге къатышыргъа чакъырлыкъдыла.

БАЗМАНЛА. Ыйыкъны ал кесегинде сиз жангы технологияла бла - сёз кюнч, компьютер программала бла- кюрешир болурсуз. Геуюрге кюнню ингиринде ишлени къоюгуз- ол тобешиуени кезиуо боллукъду! Ыйыкъны экинчи жарымы оноучула эм халкъ алпында намыслары жорюрген адамла бла тобешиуе бек иги заманды.

АКЪЫРАПЛА. Баш эм геуюрге кюндеде сиз адамла бла иги жараша билликсиз, мардадан озуп окуйна да. Алай эсе, кеси ишлеригизни къоюп, къатыгъыздагъылары да заманларын бош ётдюртмегиз. Ыйыкъны экинчи жарымында сиз ахча эм ырысхы къоллу болургъа итенириксиз.

САДАКЪЧЫЛА. Баш эм геуюрге кюндеде къуллукъда кётюрюлюрге иги онларыгъыз боллукъдула. Сиз кеси оюмугъузуну не къадар ачыкъ айтсагъыз, ол къадар онг боллукъду этген муратыгъызгъа жетерге. Орта эм байрым кюндеде сизге политика эм иш усталыкъ

жанлары бла иги жюсле ачылыкъдыла.

ТЕКЕМЮЙОЗЛЕ. Ыйыкъны биринчи жарымында иш бек кёп боллукъду. Сиз аланы къыйналмай тамам этериксиз, аны кюнч оноучула ыразылыкъларын да билдирликдиле. Орта кюнден ары уа, сейир кезиуо башланады. Сизни коллегаларыгъыз аягы юслеринде къаты тура эселе да, оноларны бла кёкдедиле -эштда, ол болум соймеклик бла байламлыды.

СУУКЪУЙЛА. Баш эм геуюрге кюндеде инструкцияны тынгылы эм эс буруп ишлегиз эм ишлеригизни жарашдырылгъан планнга кёре бардырыгъыз, алайсыз этген муратыгъызгъа жетерик туюлосюз. Орта кюнде сейирлик эм файдалы танышуула боллукъдула.

ЧАБАКЪЛА. Баш эм геуюрге кюндеде сиз таза ниетли боллукъсуз эм айтханыгъызгъа ийиндорула билликсиз. Оуа бек игиди оноучула бла тобешгенде да, романтикалы тобешиуледе да. Орта кюнде келген хапарлагъа иги эс буругъуз, нек дегенде келлик кезиуде аланы кесигизге тап хайырларыгъа боллукъсуз.

Грек-рим тугушуу

Ариу, кыаты сермешле бла айырмалы турнир

Кёп болмай Тырныаузда «Геолог» спорт-саулык кючлеу комплексе грек-рим тугушудан Байзуллаланы Юсюню бла Мырзаланы Хызырны хурметлерине жораланып бардырылыучу кезиулю турнир ётгенди. Анда кеслерини кючлерин сынарга СКФО-ну регионларыны эм Краснодар крайны бла Ростов областыны келечилери келген эдиле. Битеу да бу сыйлы эришиулеге 137 гёжеф кыатышхандыла.

Турнирни кыуанчы ачылыуна Элбрус районну жер-жерли самоуправлениасыны Советини таматасы Отарланы Исмайыл, КъМР-ни Спорт эм туризм министрствосуна келечиси, белгиле спортчу Аналаны Аслан, СССР-ни Спортдан сыйлы устасы Аслан Жанимов эм башхала кыатышхандыла. Жыйылганла бек биринчиден Сабий-жаш тёлү спорт школга кёп жылланы башчылык этип турган эм ажымлы ёлген Сабанчыланы Расулну бир минут шош туруу бла эсгергендиле.

Эришиуле даражалары бийик болганына уа анга кыатышхандан сыйлы аты жаланда бир спортчуну болмагыны шагъатлык этеди. Хар замандача, быйылгы турнирге да сейир уллу эди. Сермешлеге кыарарга юч кюнню ичинде бек кёп адам келгенди. Аланы араларында Байзуллаланы бла Мырзаланы тугушларыны келечилери да

аз тыйюл эдиле. Тюбешиуле барысы да бек кыаты кюрешде ётгендиле. Хорлатырга сыйген хазна жокъ эди.

Алай бла жети ауурлукъда биринчи жерлеге Амаяк Осипов (Краснодар край), Къулчаланы Руслан (КъМР), Саламбек Вацаев (Чечен Республика), Магомед Чухалов (Дагъыстан Республика), Артур Кипов (КъМР), Ивери Гогличидзе (Дондагы Ростов), Артур Сокуров (КъМР), Виталий Роганин (Краснодар край) тийишли болгандыла. Призёрланы санында жерлешлерибиз дагыда бар эдиле. Ала Ислам Калмыков, Тимур Табухов, Асланбек Шхагошев, Замир Жилоков эм Жансыйланы Керимдиле. Керим бу эришуде Краснодар эм Тырныауздун шахарла ючюн сермешгенди.

Хорлагъанлагъа майдалла, дипломла эм сыйлы сауғала берилгендиле. Байзуллаланы Юсюп бла Мырзаланы Хызыр

эришген 66 эм 74 килограмм ауурлукълада сермешген жашлагъа уа аланы тугушлары энчи сауғала этгендиле.

Юсюню замансыз ёлген кыарындашы Мухтар да спортну буторлюсю бла кюрешип турганды. Аны аты бла белгиленген

сауғага уа 60 килограмм ауурлукъда хорлагъан Саламбек Вацаев тийишли болганды. 55 килограммда биринчи болган Къулчаланы Руслан а Элбрус районну спорт тугушудан федерациясыны энчи сауғасын алганды.

Андан сора да, Сабанчыланы Расул юйретген спортчула да кеслерини энчи призлерин хаырагъан эдиле. Аны кыарындашы Эльдар 120 килограммда хорлагъан Виталий Роганинге бергенди.

ХАДЖИЛАНЫ Жамал.

ЧЕМПИОНАТ

Гитче футболчуларыбызны умутландыргъан жетишимлери

Сабий футбол лиганы «Уллу жұлдузла гитчелени жарытадыла» деген ат бла кёп болмай Москваны «Локомотив» стадионунда чемпионатны финальный кезиулерин бардырылгандыла. Бизни жаш спортчуларыбыз анда биринчи жерни алгандыла.

Эришиулеге тогуз жыллары толмагъан жашчыкыла кыатышхандыла. Ала анда белгиле футболчуларыбыз кыаругъан кыаумла бла ойнагъандыла. Бу амал мында биринчи керё хайыр-

ланганды. Жаш «спартакчыла» эришиуле кезиулеринде белгиле кыарындашла Георгий бла Владимир Габуловланы командаларына кирген эдиле. Чемпионатда ала Курганны, Воронежни

эм Ижевскени футболчуларын хорлагъандыла.

Финалда уа жашчыкыларыбыз Тюмень шахардан Евгений Савинни командасы бла тюбешгендиле. Оюн башланганлай окуна, бизникеле аланы кыабакъ эшиклерини кыатарында кыоркыулу кезиуле кыарайдыла. Биринчи таймны ортасына футболчуларыбыз эсепни ачадыла. Текуланы Эйнар, анга берилген

пасны жангылмагъанлай уруп, топу тюзюлей кыабакъ эшиклерини ичине кийиреди.

Тюбешиуно экинчи кесегини алында уа ала жетишимлерин керелейдиле. Андан сора тюменчиле бир топ урадыла. Ахырында Марат Тлехугов эсепни 3:1 этеди.

Аны бла тренер Исмет Шагиоров башчылык этген «Спартак» чемпионатда биринчи болады, «доммакыны» уа Мо-

скваны «Локомотиви» алады. Дмитрий Поськовну жыйыны уа ючюнчю жер ючюн Константин Зыряновну «сабийлерин» хорлайды. Турнирде чабыуулукъ этген бек иги футболчугъа Текуланы Эйнар саналганды, деп билдиргендиле КъМР-ни Спорт эмда туризм министрствосуну пресс-службасындан.

Бизни корр.

Баш редактор АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

БЕППАЙЛАНЫ Муталип
(баш редакторну орунбасары)

КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан
(баш редакторну орунбасары)

ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь)

ТЕКУЛАНЫ Хауа (жамауат-политика бёлмонно таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиндиклерин кыоруулау жаны бла Кыабарты-Малкяр регион инспекцияда 1994 жылда 14-июньда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Асламлы информация органы, жамауат эмда дин организация жаны бла министрствосуну компьютер службасы хаыр этгенди.

Газет «Тетраграф» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикте керё 19.00 сагъатда кыол салында. 20.00 сагъатда кыол салынганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Османланы Хыйса - дежурный редактор; Кетенчиланы Зулфия - жууаплы секретарьны орунбасары; Акушуланы Феруза (1,2,3,4,5,6-чы бетле), Зезаланы Лида (7,8,9,10,11,12-чы бетле) - корректорла.

Тиражи 2640 экз. Заказ № 2429

РЕДАКЦИНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru